

Kunnskapsdepartementet

Vår dato: 07.06.2024

Vår ref.: 241784/1

Forslag til endringer i nivåkrav ved opptak til høyere utdanning og opptak til praktisk-pedagogisk utdanning

Forskerforbundet viser til høringsbrev datert 23. april og oversender med dette våre innspill.

Overordnet kommentar

Forskerforbundet er kritisk til de foreslåtte endringene i nivåkrav for opptak til høyere utdanning og endringene i opptak til praktisk-pedagogisk utdanning, og er særlig kritisk til prosessen. Vi opplever forslagene som hastige løsninger for å løse rekrutteringsutfordringene blant lærere og sykepleiere hvor institusjonene og fagmiljøene i UH-sektoren i liten eller ingen grad har vært invitert til dialog. Saken er mangelfullt utredet, og det foreligger blant annet ingen vurdering av ressursbehov og merarbeid knyttet til forslagene eller av mulige langsiktige konsekvenser.

Forskerforbundet vil innledningsvis understreke at årsakene til rekrutteringsutfordringene til profesjonsutdanningene ligger utenfor utdanningsinstitusjonene. Årsakene handler dels om lærer- og sykepleieryrkets status og dels om lønns- og arbeidsbetingelsene som tilbys.

Forslagene åpner for en mer differensiert studentgruppe, hvor mange ikke vil ha nødvendige forkunnskaper for å gjennomføre studiet. Dette vil kreve mer oppfølging og veiledning og innebærer et merarbeid som gjør det nødvendig å styrke fagmiljøene så ikke kvaliteten i utdanningen svekkes.

Det er nå en svært presset økonomi i UH-sektoren og de vitenskapelig ansatte utfører allerede et vesentlig merarbeid som ikke kompenseres. De foreslåtte endringene vil innebære ytterligere press på de ansatte og grunnlaget for å opprettholde kvaliteten i utdanningene vil svekkes. Risikoen er at færre søker seg til og gjennomfører en lærerutdanning eller sykepleierutdanning. Forskerforbundet understreker derfor at virksomhetene må få tilleggsbevilgninger som kompenserer for økte aktivitetskrav.

Forskerforbundet mener generell studiekompetanse bør være førende prinsipp for opptak til høyere utdanning. Det er lang tradisjon for spesifikke opptakskrav for å sikre at studentene har tilstrekkelig forkunnskaper til å kunne gjennomføre studiene på en god måte. Her må man ha tillit til de vurderingene som gjøres av fagmiljøene.

Nivåkravene i særlig lærerutdanningene er omdiskutert og sammenhengen mellom forkunnskaper og gjennomføring er ikke nødvendigvis lineær. Samtidig er det ikke nødvendigvis slik at det er karakterkrav eller masterkrav som er skyld i rekrutteringssvikten. Barnehagelærerutdanningene opplevde fra 2020 stor nedgang i søkningen, uten at det kan tilskrives endringer i opptakskrav.

Forskerforbundet er videre kritisk til tidslinjen i denne prosessen. Institusjonene hadde frist til 29. mai til å søke om dispensasjon fra opptakskravene til lærerutdanning samtidig som frist på høringen knyttet til forskriftendringene som åpner for slik dispensasjon er satt til 7. juni. En oppsummering gjengitt i [Khrono](#) viser at 12 institusjoner har søkt om dispensasjon, og at institusjonene velger ulike strategier med hensyn til hvilke krav det søkes dispensasjon fra for studieåret 2024/2025. Det kan tyde på at fagmiljø på tvers av institusjoner i liten grad har koordinert seg. Forskerforbundet er imot at det slik åpnes for ulike opptakskrav innenfor en og samme lærerutdanning.

Forskerforbundet mener institusjonene med dette tvinges til å være med på en reform som er mangelfullt utredet og som ikke er forankret. Konsekvensen er at virksomhetene ser seg nødt til å søke om dispensasjon fordi andre gjør det og ut fra økonomiske mer enn faglige hensyn.

Kommentarer til endringsforslagene i forskrift om opptak til høyere utdanning

Nivåkrav ved opptil lærerutdanningene (2.4.2)

Forskerforbundet støtter at nivåkravene for opptak til grunnskolelærerutdanning og lektorutdanning må ligge fast og at det er for tidlig å si noe om effekten av kravene som ble innført i 2022. Forskerforbundet støtter ikke at det gis mulighet for å søke om dispensasjon fra nivåkravet og til at dette gjøres gjeldende allerede fra høsten.

Det viktigste er kvalitet i lærerutdanningene og at kommende lærere er godt rustet til å ta fatt på læreryrket. Når institusjonene gis mulighet til å søke dispensasjon fra nivåkravet for å styrke rekrutteringen innebærer dette for institusjonene og fagmiljøene, at det tas opp en rekke studenter som ikke tilfredsstiller gjeldende krav til forkunnskaper. Det skal løses ved at institusjonene i dispensasjonssøknadene redegjør for kompensierende tiltak som skal ivareta de hensynene nivåkravene er ment å ivareta. Det sies ingenting om hvordan kompensierende tiltak skal organiseres eller finansieres, samtidig som det eksplisitt pekes på behov for forsterket oppfølging tilpasset studentenes behov.

Dispensasjonsadgangen vil resultere i et vesentlig merarbeid for de ansatte og de kompensierende tiltakene vil trekke ressurser fra det øvrige tilbudet til lærerstudentene som vil svekke kvaliteten i utdanningene. Det er godt dokumentert at grunnskolelærerutdanningene er underfinansiert, at det er stort press på både undervisnings- og forskningstid og at vitenskapelig ansatte i UH-sektoren allerede utfører et vesentlig merarbeid. De foreslåtte endringene vil forsterke dette. Flere studenter inn vil kunne styrke økonomien på sikt, men det forutsetter imidlertid at de fullfører.

Forskerforbundet mener derfor at institusjonene må tilføres friske midler for å finansiere kostnader og merarbeid knyttet til kompensierende tiltak. Videre må Kunnskapsdepartementet initiere et følgeforskningsprosjekt som sikrer løpende evaluering av endringene.

Vedr. trinnvis innføring (2.4.1) og opptak til studieåret 2025-2026 (2.4.2)

Forskerforbundet mener adgangen til å gi dispensasjon fra nivåkravet i lærerutdanningene bør bygge på en langt grundigere og kunnskapsbasert konsekvensutredning og at eventuelle endringer må utformes i tett dialog med sektoren. Det er behov for grundigere faglige vurderinger av relevante kompensierende tiltak og for å synliggjøre økonomiske og administrative kostnader. Forskerforbundet mener derfor at en eventuell dispensasjonsordning først bør tre i kraft studieåret 2025-2026.

Nivåkrav ved opptak til sykepleierutdanningen (2.4.3)

Forskerforbundet mener at karakterkravet 3 i norsk og matematikk for opptak til sykepleierutdanningen må opprettholdes for å sikre at studentene har de nødvendige forkunnskapene til å gjennomføre studiet. Det vises her til høringsinnspill fra helseforetakene som gir flere konkrete eksempler på viktigheten av grunnleggende tall- og språkforståelse i utøvelsen av yrket.

Dersom karakterkravet fjernes, må også rammebetingelsene for sykepleierutdanningen endres. Av hensyn til framtidig yrkesutøvelse, er det ikke aktuelt å senke kvalitetskravene i sykepleierutdanningen. Det betyr at institusjonene får ansvar for at studenter som ikke oppfyller gjeldende nivåkrav ved opptak, slutfører utdanningen. Det igjen betyr en tettere og mer differensiert oppfølging av studentene. Det er ressurskrevende og kan bare løses ved å styrke utdanningene, ikke ved at ytterligere arbeidsoppgaver legges på de ansatte.

Forskerforbundet foreslår at § 4-2 (7) i forskrift om opptak til høyere utdanning beholdes uendret.

Forslag til endringer i forskrift om rammeplan for praktisk-pedagogiske utdanning (PPU)

Forskerforbundet er kritisk til å åpne for bachelor som tilstrekkelig for opptak til PPU og til at det etableres lærerutdanningsprogrammer som reduserer kravene til å bli lærer, både i skolefag eller med hensyn til krav til pedagogisk og didaktisk kompetanse. Mastergrad er hovedmodellen for norsk lærerutdanning og det bør ikke innføres flere veier til læreryrket enn de rammeplanstyrte utdanningene vi allerede har. Det har vært en lang rekke reformer i lærerutdanningene og det pågår nå både et arbeid for mer overordnet styring av lærerutdanningene og en diskusjon om hvilke lærerutdanninger og dermed rammeplaner man bør ha. Eventuelle endringer i opptakskrav til PPU burde dermed vært sett i en større sammenheng og som del av en langt grundigere prosess.

Det presiseres i høringsbrevet at de femårige integrerte løpene fortsatt skal være hovedveien til læreryrket. Forskerforbundet mener at en midlertidig innføring av bachelorkrav vil kunne trekke søkere bort fra de integrerte grunnskolelærerutdanningene og den integrerte lektorutdanningene, fordi man i realiteten åpner for en kortere vei til lærerkompetanse. Det kan i verste fall forsterke rekrutteringsutfordringene i grunnskolen, blant annet ved at man får flere

nyutdannede lærere med en fagsammensetning som ikke i tilstrekkelig grad møter skolens behov.

Forskerforbundet anerkjenner behovet for å rekruttere og kvalifisere flere lærere, men mener man burde se til andre løsninger enn å innføre hastige ordninger som undergraver mastergrad som hovedmodell. Det vises her til innspill fra Utdanningsforbundet hvor det pekes på behov for å styrke og videreutvikle etablerte kvalifiseringsordninger for dem som allerede er ansatt i skolen men som mangler PPU, PPU-Y eller ikke har fullført annen påbegynt lærerutdanning.

Forskerforbundet vil avslutningsvis presisere at vi støtter forslaget om å forlenge unntaket fra krav om mastergrad for opptak til praktisk-pedagogisk utdanning for søkere med bachelor i praktiske og estetiske fag.

Med vennlig hilsen
Forskerforbundet

Guro Elisabeth Lind
Leder

Birgitte Olafsen
Generalsekretær

Saksbehandler: Jorunn Dahl Norgård
+47 402 46 492 | jorunn.dahl.norgaard@forskerforbundet.no